

Pyörtymisterminologiasta

Mikko Kallelan ja Erna Kentalan artikkelissa Aikakauskirjan numerossa 4/2014 oli huimauksen yhdeksi päätyypiksi nimetty synkopee, vaikka kirjoittajatkin myöntävät sen tarkoittavan äkillisestä aivoverenkierron heikkemisestä johtuvaa ohimenevää tajuttomuutta. Olemme aikaisemminkin kiinnittäneet huomiota tajunnanhäiriökohtausten syitä ja mekanismeja kuvaavien käsitteiden epäyhtenäiseen käyttöön (1). Nimitysten selventämisellä ei ole pelkästään kieliopillista merkitystä: kirjallisuudessa on pidetty terminologiasta sekaavuutta yhtenä synnä siihen, että tajunnanhäiriökohtausten diagnostiikka on kliinisessä toiminnassa neurologispainotteista siitä huolimatta, että kohtaukset ovat etiologialtaan valtaosin sydän- ja verenkiertoperäisiä eli synkopeekohtauksia eivätkä epilepsian tai muiden vielä harvinaisempien neurologisten sairauksien aiheuttamia (2,3).

Niin kirja Lääketieteen termit kuin tämän lehden käytäntökin pitävät muun muassa synkopeeta ja pyörtymistä synonyymeinä (4, 5). Yleiskielen käsitteeseen pyörtymisen sisältyy kuitenkin mielestämme tapahtuman hyvälaatuisuus. On luontevaa todeta: ”Nuori mies pelkäsi hammaslääkärissä niin, että pyörtyi”. Sekä lääkäri että maallikko käsittävät tällaisen ilmiön vaarattomak-

si. Lääkäri voi nimetä tilanteen myös tavalliseksi pyörtymiseksi tai vasovagaaliseksi synkopeeksi. Mutta jos sydänpotilas menettää hetkeksi tajuntansa, maallikkokaan tuskin käyttäisi sanaa pyörtymisen vaan puhuisi todennäköisesti tajuttomuuskohtauksesta, joka mielletään paljon vakavammaksi ilmaukseksi kuin sana pyörtymisen. Lääkäri voisi nimetä tapauksen sydänperäiseksi synkopeeksi tai sydänperäiseksi tajuttomuuskohtaukseksi.

Toivoisimme, että tajunnanmenetyiskohtausten kuvaamisessa käytetystä terminologiasta syntyisi Suomessakin keskustelua. Ehdotamme seuraavia tarkennuksia, jotka perustuvat keskeisesti siihen, että sana synkopee kuvaa toisaalta hyvänlaatuisia tapahtumia, joista voidaan käyttää termiä pyörtymisen, mutta myös vakavampia tilanteita, joihin sopii sana tajuttomuuskohtaus.

1. Synkopeen synonyymi olisi verenkiertoperäinen tajuttomuuskohtaus, jolloin siis esimerkiksi sydänperäisen synkopeen suomennos olisi sydänperäinen tajuttomuuskohtaus eikä sydänperäinen pyörtymisen ja heijasteperäisen synkopeen synonyymi olisi heijasteperäinen tajuttomuuskohtaus eikä heijasteperäinen pyörtymisen.

2. Heijasteperäisen synkopeen tavallisimman muodon

vasovagaalisen synkopeen synonyymi olisi sen sijaan pyörtymisen, kun laukaiseva tekijä tai ennako-oireet ovat klassiset. Toinen vaihtoehto voisi tällöin olla tavallinen pyörtymisen.

3. Jos päädytään diagnosiin heijasteperäinen synkopee, mutta laukaisevaa tekijää ei ole todettavissa tai se on epävarma eikä selviä ennako-oireitakaan ole, olisi kyseessä epätyypillinen heijasteperäinen synkopee, jonka synonyymi olisi epätyypillinen pyörtymisen. ■

TAISTO TALVENSAARI, LL,
sisätautien ja kardiologian
erikoislääkäri
Hämeenlinna

RAIMO KETTUNEN, dosentti,
professori h.c., sisätautien ja
kardiologian erikoislääkäri
Kuopio

KIRJALLISUUTTA

1. Talvensaari T, Kettunen R. Sydänperäisen tajuttomuuskohtauksen kliininen arviointi. *Suom Lääkäril* 2010; 65:1521–7.
2. Fitzpatrick A, Cooper P. Diagnosis and management of patients with blackouts. *Heart* 2006;92:559–68.
3. Thijs R, Benditt D, Mathias C, ym. Unconscious confusion. A literary search for definitions of syncope and related disorders. *Clin Auton Res* 2005;19:35–9.
4. Lääketieteen termit. 5., uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2007, s. 595.
5. Parikka H. Pyörtymisen. *Duodecim* 2003;119:1941–7.